

emcdda.europa.eu

STRESZCZENIE — WYBRANE ZAGADNIENIE:
Politoksykomania: wzorce i odpowiedź na zjawisko

Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii
Sprawozdanie roczne 2009: Stan problemu narkotykowego w Europie
Zakaz publikacji do: godz. 10.00 CET — 05.11.2009 r.

Wprowadzenie

Niniejsze „Wybrane zagadnienie” dotyczy równoczesnego lub następującego po sobie stosowania różnych legalnych i nielegalnych narkotyków (politoksykomania) przez młodzież, młodych dorosłych i problemowych użytkowników narkotyków⁽¹⁾. W celu opisanego wielu form i konsekwencji tego powszechnego modelu używania narkotyków analizie poddano dane pochodzące z badań szkolnych, badań populacji generalnej, a także dane dotyczące osób uzależnionych korzystających z usług leczenia oraz dane dotyczące zgonów związanych z używaniem narkotyków. Przeglądu działań podejmowanych w Europie w odpowiedzi na zjawisko politoksykomanii dokonano w oparciu o literaturę naukową, w celu zidentyfikowania najskuteczniejszych form interwencji w tym zakresie.

Politoksykomania wśród młodzieży, młodych dorosłych i problemowych użytkowników narkotyków.

Jednoczesne używanie różnych narkotyków może mieć różnorodne motywacje i może być powiązane z różnymi zachowaniami. Narkotyki mogą być łączone w celu zmaksymalizowania efektów działania substancji psychoaktywnej lub druga substancja może być zażywana w celu zrównoważenia negatywnych skutków narkotyku. Politoksykomania będzie także odzwierciedlać dostępność narkotyków i wzory ich używania w określonych miejscach lub okolicznościach.

- Dane z 22 europejskich krajów pochodzące z badania pn. European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) zrealizowanego w 2003 r. w szkołach europejskich pokazały, że ponad 20% piętnasto- i szesnastoletnich uczniów przyznało się do używania zarówno alkoholu, jak i papierosów w ostatnim miesiącu poprzedzającym badanie. Kolejne 6% przyznało się do używania marihuany wraz z alkoholem i/lub papierosami, zaś 1% uczniów zadeklarował stosowanie powyższych substancji wraz z dodatkowym nielegalnym środkiem (ecstasy, kokaina, amfetaminy, LSD lub heroina).
- Użytkownicy marihuany sięgali po inne nielegalne substancje psychoaktywne z dużo większym prawdopodobieństwem niż ogół piętnasto- i szesnastoletnich uczniów. Taka sytuacja miała miejsce szczególnie w krajach charakteryzujących się niskim wskaźnikiem rozpowszechnienia używania narkotyków, w których używanie marihuany wiązało się z brakiem kontroli rodzicielskiej i nieobecnością w szkole.
- Dane dotyczące używania narkotyków przez młodych dorosłych (15-34 lata) w dziewięciu krajach pokazały, że w przypadku osób często pijących alkohol lub nadużywających alkoholu, na ogół, prawdopodobieństwo używania marihuany w poprzednim roku jest od dwóch do sześciu razy większe niż w przypadku ogółu populacji, natomiast prawdopodobieństwo używania kokainy w tym czasie – od dwóch do dziewięciu razy większe.

⁽¹⁾ EMCDDA definiuje problemowe używanie narkotyków jako „zażywanie narkotyków dożylnych lub długotrwałe/regularne zażywanie opioidów, kokainy lub amfetamin”.

- Badania w populacji generalnej potwierdzają, że używanie narkotyków jest powiązane z określonym stylem życia, a wyniki badań poświęconych temu zagadnieniu ujawniają wyższy poziom używania narkotyków w miejscach, w których koncentruje się życie nocne. W wielu krajach europejskich funkcjonuje swoista masa krytyczna potencjalnych politoksykomanów, którzy bardzo licznie i regularnie zbierają się w różnych miejscach nocnej rozrywki.
- Uzależnieni korzystający z usług leczenia mogą odzwierciedlać profile osobowe i tendencje w szerszej populacji problemowych użytkowników narkotyków. Z analizy danych z 2006 r. dotyczących ponad 260 000 użytkowników narkotyków korzystających z usług leczenia w czternastu krajach europejskich wynika, że ponad połowa z nich przyznała się do problemów spowodowanych używaniem co najmniej dwóch narkotyków. Badania przeprowadzone w innych miejscach potwierdzają wysoki współczynnik rozpowszechnienia politoksykomanii wśród problemowych użytkowników narkotyków.
- Wśród uczestników leczenia uzależnienia od narkotyków można wyróżnić trzy główne profile politoksykomanów: osoby używające jednocześnie heroinę i kokainę (w tym tzw. crack), osoby używające jednocześnie kokainę i marihuanę lub alkohol oraz osoby używające jednocześnie marihuanę i alkohol. Pierwsza grupa jest najliczniejsza i obejmuje zmarginalizowanych użytkowników heroiny, którzy używają również inne substancje. Druga grupa często uczestniczy w leczeniu na wniosek organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych lub w wyniku presji społecznej i rodzinnej. Są to głównie mężczyźni zintegrowani społecznie. Osoby należące do trzeciej grupy – użytkowników marihuany i alkoholu – są młodsze, często mieszkają z rodzinami i są zintegrowane społecznie.
- Za większość zgonów spowodowanych narkotykami, które zostały odnotowane w Europie, odpowiadają opioidy, głównie heroina. Większość przypadków zgonów jest spowodowanych używaniem więcej niż jednej substancji. Dane te odzwierciedlają częstotliwość politoksykomanii wśród użytkowników narkotyków, a także większe ryzyko przedawkowania oraz wystąpienia niepożądanych skutków w przypadku łączenia substancji. Ciągłe używanie kilku substancji może również prowadzić do długotrwałego uszkodzenia różnych układów w organizmie, podczas gdy nadużywanie alkoholu wzmacnia choroby wątroby w wyniku chronicznego wirusowego zapalenia wątroby nabytego podczas dożylnego używania narkotyków. Zawały serca powiązane z kokainą pojawiają się również w kontekście palenia papierosów.

Działania podejmowane w odpowiedzi na zjawisko politoksykomanii

- Alkohol występuje w niemal wszystkich zakresach politoksykomanii. Jest to zazwyczaj pierwsza używka o silnym działaniu psychoaktywnym i odurzającym używana przez młodzież. Powszechna dostępność alkoholu czyni z niego podstawową używkę łączoną z innymi substancjami. Alkohol używany jest przez młodych dorosłych, szczególnie w miejscach rekreacji, a także przez osoby intensywnie używające narkotyki, uzależnione lub osoby, które wyszły z nałogu. Z ustaleń zawartych w niniejszym sprawozdaniu wynika, że istnieje potrzeba wprowadzenia większej liczby działań w kwestii samego alkoholu i jego używania, zarówno na poziomie rynku, jak i norm społecznych.
- Regulacje rynku tytoniowego i alkoholowego, takie jak ustalanie cen i ograniczeń sprzedaży i konsumpcji, mają wpływ na używanie tych substancji oraz związane z nimi konsekwencje zdrowotne. Działania wdrażane w szkołach i wokół szkół mogą zapobiegać używaniu legalnych i nielegalnych substancji, zmniejszać poziom ich używania lub opóźniać moment inicjacji narkotykowej, co odnotowano w większości państw członkowskich.
- W krajach o wysokim wskaźniku używania narkotyków znacznie większy udział w ogólnych kosztach spowodowanych problemami zdrowotnymi mają bardzo liczni zintegrowani społecznie użytkownicy narkotyków niż mniej liczni użytkownicy

narkotyków z grup podwyższonego ryzyka. Zjawisko to jest znane jako „paradoks zapobiegania” i ma swe implikacje w strategiach zapobiegania używaniu narkotyków.

- Wysoki wskaźnik rozpowszechnienia politoksykomanii w miejscach rekreacji, takich jak kluby, festiwale lub imprezy, sprawia, że są to znaczące środowiska, w których należy wdrażać środki prewencyjne i ograniczające szkodliwość tego zjawiska. Najczęściej podejmowanymi działaniami są kampanie informacyjne. Choć odnotowano różne inne przedsięwzięcia, wciąż istnieje znaczny potencjał dalszych działań w zakresie politoksykomanii w miejscach nocnej rozrywki.
- Zjawisko politoksykomanii wśród problemowych użytkowników narkotyków wiąże się zazwyczaj ze stosowaniem tego samego zakresu świadczeń oraz interwencji, w tym redukcji szkód oraz wspomaganego psychospołecznie i farmakologicznie leczenia, co w przypadku problemowych użytkowników tylko jednego narkotyku. W literaturze przedmiotu odnotowano jednak pozytywne zmiany wskaźnika politoksykomanii wśród osób korzystających z usług leczniczych, szczególnie wśród osób leczonych za pomocą substytucji opioidowej. Niemniej jednak kontrola zjawiska politoksykomanii pozostaje złożonym i ambitnym zadaniem dla specjalistów w dziedzinie narkotyków i narkomanii.